

Mesnevî-i Şerîf Şerhi, Ahmed Avni Konuk, Kitabevi, İstanbul 2012, 13 Cilt.

شرح مثنوی شریف، ترجمه و شرح: احمد عونی قنُق، خانه کتاب، استانبول ۲۰۱۲، ۱۳ جلد.

احمد عونی قنُق، مترجم و شارح مثنوی معنوی مولانا جلال الدین، در سال ۱۸۶۸م در استانبول متولد شد. در ده‌سالگی، پدر و سپس مادرش را از دست داد. پس از پایان تحصیلات مقدماتی، یادگیری علوم حوزوی را آغاز نمود و موفق به کسب مدرک در علوم دینی شد. در سال ۱۸۹۰م در اداره پست استخدام شد و در همین ایام به مکتب حقوق شاهانه رفت و در سال ۱۸۹۸م با رتبه اول فارغ‌التحصیل شد. در سال ۱۹۰۴م به طریقت مولویه روی آورد و نزد مرشد خود، محمداسعد سلانیکلی، مثنوی را فرا گرفت. احمد عونی همچنین نزد زکی ده‌ده، موسیقی‌دان معروف ترک، مقدمات موسیقی را فرا گرفت؛ سپس فارسی و عربی و فرانسه آموخت. مدتی در اداره پست به عنوان معاون مدیر و بعد در مقام مشاور حقوقی خدمت کرد و سرانجام در ۱۹۳۳م بازنشسته شد. احمد عونی در پی بیماری در ۱۹ مارس ۱۹۳۸ درگذشت و در قبرستان مرکز افندی به خاک سپرده شد.^۱ از آثار اوست: ترجمه و شرح فصوص‌الحکم و تدبیرات الهیة محیی‌الدین عربی، ترجمه فیہ ما فیہ، ترجمه انسان کامل، ترجمه مناقب حضرت مولانا (نوشته سپهسالار)، شرح مثنوی. احمد عونی قنُق، شرح مثنوی را در سال ۱۹۲۹م آغاز و در سال ۱۹۳۷م به پایان رسانده است و پس از آن، با امضای عبدالرحمان عادل دوغرو آ تعلیقاتی بر دفتر اول افزود. طبق

1. Reşat Öngören, "Konuk, Ahmed Avni", *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul 2002, C. 26, s. 180-181.

2. Abdurrahman Adil Doğru

وصیت او، شرح مثنوی در دهم ماه می ۱۹۴۰ از سوی خالد اشکی نوز به موزه مولانا در قونیه، برای چاپ تحویل داده شد. وی در شرح مثنوی از شروح فارسی و ترکی و شروحي که در هندوستان نوشته شده بود بهره برده است. عونی همچنین، قبل از اینکه به شرح مثنوی بپردازد، فصوص الحکم را ترجمه و شرح نموده بود و این امر در شرح مثنوی بی تأثیر نبوده است. علاوه بر آن، شارح از فیه ما فیه و تدبیرات الهمیه ابن عربی نیز بهره برده است. ویژگی این شرح آن است که شارح در شرح مثنوی، ابیات را شماره گذاری کرده و ضمن ترجمه ابیات به ترکی، شرح هر بیت را زیر آن آورده و هر جا که لازم بوده به آیات قرآن استناد کرده است.

این شرح، پس از ذکر دیباچه، با بیت

بشنوانینى چون شکایت می کند از جدایی ها حکایت می کند

آغاز می شود و با بیت

بام گردون را از او آید نوا گردشش باشد همیشه زان هوا

(۳۴۸ / ۱۳)

به پایان می رسد.

احمد عونی شرح مثنوی را پیش از تغییر خط نوشته بود، از این رو، با تغییر خط در سال ۱۹۲۸م چاپ اثر با مشکلاتی روبه رو شد. برگرداندن دست خط احمد عونی به خط لاتینی در آن زمان، با توجه به فقدان محقق، کار آسانی نبود؛ از طرف دیگر، ارائه نظرات گونه گون در مورد این شرح و نیز درگذشت مؤلف در تأخیر چاپ بی تأثیر نبود.

از جمله این نظرات مختلف که بیشتر در کمیسیون ها و روزنامه ها مطرح بود، یکی مقاله رفیع جواد اولونای^۱ در روزنامه ملیت در ۲۳ فوریه ۱۹۵۹ بود که طی مقاله ای اعلام نمود که در چاپ و نشر مثنوی وقت گذرانی می شود و اظهار داشت که دولت از سال ۱۹۵۵م وظیفه چاپ اثر را بر عهده اداره دیانت گذاشته، اما در این موضوع اقدامی نشده است. در مقابل، فریدون نافذ اوزلوق^۲ در روزنامه ظفر مخالفت خود را با چاپ شرح مثنوی اعلام نمود، اما جواد اولونای بر این باور بود که در ترکیه افراد اندکی بر مثنوی شرح نوشته اند و شرح های صاری عبدالله افندی، عابدین پاشا؛ انقروی (جلد اول)؛ شرح منظوم نحیفی و ولد چلبی هر کدام نواقصی دارند؛ ولی

شرح فُنُق شرح مفصلی است که نیاز پژوهشگران را رفع می‌کند. مخالفت فریدون نافذ اوزلوق به دو دلیل بود: اول اینکه معتقد بود نسخه حاضر با نسخه خطی کتابخانه قونیه سطر به سطر متفاوت است؛ دوم اینکه او بر آن بود شرح عونى نیز، مثل شرح انقروى و شرح‌های دیگری که از قرن ۱۷ میلادی به بعد نوشته شده، بر پایه تفکرات ابن عربی بوده است که این خطاست.

عبدالباقی گولپینارلی هم، به لحاظ روش، ایراداتی را بر این شرح وارد کرد و این شرح را، به دلیل درک نه‌چندان درست شارح از مثنوی و همچنین مطالعه نکردن منابع مهم، در شمار شروح معتبر ندانست و مخالف چاپ آن بود. اما دوستداران احمد عونى فُنُق معتقد بودند که این اثر در زمان خود و با توجه به فضای آن دوره نوشته شده است و بدیهی است که نمی‌توان با روش امروز مطابقت داد. چون تصمیم به چاپ این اثر گرفته شد، دکتر سلجوق ارایدن^۱ در ۱۹۹۲م/۱۴۱۳ق جلد اول شرح عونى فُنُق را از ترکی عثمانی به خط لاتینی (ترکی استانبولی) برگردان کرد، ولی متأسفانه دکتر سلجوق در سال ۱۹۹۵م در حادثه رانندگی درگذشت و باقی‌مانده کار را علاقه‌مندان به مثنوی مولانا ادامه دادند.^۲

در تنظیم و آماده‌سازی نهایی شرح مثنوی اساتیدی چون دکتر عثمان تورر^۳، محمد دمیرچی^۴، دکتر دلاور گورر^۵، مصطفی حلمی‌باش^۶ دکتر صافی آرپاقوش^۷ و دکتر نجدت طوسون^۸ همکاری داشتند و شرح مثنوی، پس از آماده شدن، با توصیه و پشتیبانی دکتر محمود ارول قیلیچ^۹، در ۱۳ جلد و بالغ بر هفت هزار صفحه با چاپ قابل قبول از سوی انتشارات خانه کتاب، زیر نظر پروفیسور دکتر مصطفی طهره‌لی^{۱۰} در ۲۰۱۲م به چاپ رسید.

Büyük Türkçe Sözlük, Yaşar Çağbayır, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016, 10 Cilt

فرهنگ بزرگ ترکی، یاشار چاق‌بایر، انتشارات اتوکن، استانبول ۲۰۱۶، ۱۰ جلد.

شمس‌الدین سامی، نویسنده و فرهنگ‌نویس عثمانی و صاحب قاموس ترکی، در بیان ضرورت تألیف فرهنگ لغت، در مقدمه اثر خود می‌نویسد: «هر زبانی، اگر فرهنگ کاملی از واژه‌های خود را

1. Selçuk Eraydin

2. → Mustafa TAHRALI "Takdim", *Mesnevî-i Şerif Şerhi*, Tercüme ve Şerh: Ahmed Avni Konuk, Kitabevi, İstanbul 2012, C. 1, s. 18-19.

3. Osman Türer

4. Mehmet Demirci

5. Dilâver Gürer

6. Mustafa Hilmi Baş

7. Sâfi Arpağuş

8. Necdet Tosun

9. Mahmut Erol Kılıç

10. Mustafa TAHRALI